

Uppsala universitet
Box 256
751 05 Uppsala

Per Ekman
BESLUT

2006-05-30
Reg.nr 641-3768-05

Ansökan om rätt att utfärda barnmorskeexamen

Uppsala universitet ges rätt att utfärda barnmorskeexamen.

Ansökan

Uppsala universitet ansökte hos Högskoleverket i oktober 2005 om rätt att utfärda barnmorskeexamen. För bedömning av ansökan utsåg Högskoleverket en grupp sakkunniga bestående av universitetslektor Monica Jonsson, Umeå universitet (ordförande), docent Anna-Karin Dykes, Lunds universitet, och docent Ingela Rådestad, Mälardalens högskola. Per Ekman och Lisa Jämstved Lundmark, båda Högskoleverket, har medverkat som sekreterare i gruppen.

De sakkunniga har granskat Uppsala universitets ansökan samt de kompletterande handlingar som begärts in. Under ett besök vid universitetet den 3 april 2006 genomfördes intervjuer med vice rektor, dekanus, prefekter, program- och ämnesansvariga, lärare från berörda institutioner och klinisk verksamhet samt studenter vid sjuksköterske-, specialistsjuksköterske- och läkarutbildningarna. Tillgången till lokaler, bibliotek och utrustning bedömdes också vid besöket. Gruppen har därefter haft ytterligare ett möte för att diskutera ansökan.

De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

De sakkunniga bedömer att Uppsala universitet har goda förutsättningar att ge en barnmorskeutbildning av hög kvalitet och föreslår att universitetet får rätt att ge denna examen.

Beslut

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas yttrande och beslutar att ge Uppsala universitet rätt att utfärda barnmorskeexamen.

Detta beslut har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av utredare Per Ekman i närvaro av kanslichef Lennart Ståhle och avdelningschef Clas-Uno Frykholm.

Sigbrit Franke

Per Ekman

Kopia till:
Utbildnings- och kulturdepartementet
De sakkunniga

Yttrande över ansökan från Uppsala universitet om rätt att utfärda barnmorskeexamen

Uppsala universitet ansökte hos Högskoleverket i oktober 2005 om rätt att utfärda barnmorskeexamen (reg.nr 641-3768-05). För bedömning av ansökan utsåg Högskoleverket en grupp sakkunniga bestående av universitetslektor Monica Jonsson, Umeå universitet (ordförande), docent Anna-Karin Dykes, Lunds universitet, och docent Ingela Rådestad, Mälardalens högskola. Per Ekman och Lisa Jämstved Lundmark, båda Högskoleverket, har medverkat som sekreterare i gruppen.

Vår bedömning baseras dels på ansökan från Uppsala universitet, dels på information från ett platsbesök den 3 april 2006. Inför platsbesöket begärde gruppen även kompletteringar och förtydliganden av ansökan. Vid platsbesöket genomfördes intervjuer med vice rektor, dekanus, prefekter, program- och ämnesansvariga, lärare från berörda institutioner och klinisk verksamhet samt studenter vid sjuksköterske-, specialistsjuksköterske- och läkarutbildningarna. Tillgången till lokaler, bibliotek och utrustning bedömdes också vid besöket. Gruppen har därefter haft ytterligare ett möte för att diskutera bedömningen av ansökan.

Villkor för rätt att utfärda barnmorskeexamen

Villkoren för rätt att ge utbildning och utfärda examina i högskolan föreskrivs i högskolelag och högskoleförordning. All högskoleutbildning ska enligt högskolelagen vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning och avpassas så att en hög kvalitet nås. De allmänna målen för den grundläggande utbildningen beskrivs i 1 kap. högskolelagen:

9 § Den grundläggande högskoleutbildningen ska ge studenterna

- *förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,*
- *förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, samt*
- *beredskap att möta förändringar i arbetslivet.*

Inom det område som utbildningen avser ska studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- *söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå,*
- *följa kunskapsutvecklingen, och*
- *utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.*

Utöver dessa mål föreskrivs i bilaga 2 till högskoleförordningen följande villkor för rätten att få utfärda barnmorskeexamen:

Omfattning

Barnmorskeexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 60 poäng. Därtill ställs krav på avlagd sjuksköterskeexamen samt av Socialstyrelsen utfärdad legitimation.

Mål

Studenten ska ha

- förvärvat sådana kunskaper och färdigheter som fordras för att självständigt kunna arbeta som barnmorska,
- utvecklat sin självkännetdom och förmåga till inlevelse och därigenom, med beaktande av ett etiskt förhållningssätt och en helhetsbild av människan, utvecklat sin förmåga till goda relationer med patienter och deras närstående,
- förvärvat kännedom om sådana förhållanden i samhället som påverkar kvinnors och mäns hälsa samt kunna initiera och delta i hälsobefrämjande och förebyggande arbete.

Härutöver gäller de mål som respektive högskola bestämmer.

Kvalitetskriterier vid bedömningen av ansökan

Till grund för bedömningen av ansökan om barnmorskeexamen ligger de generella kvalitetsaspekter och kriterier som Högskolverket tillämpar vid prövning av rätten att utfärda examina (Högskoleverkets rapport 2001:4R). Dessa kvalitetskriterier, som utgör en tolkning av de krav som enligt lag och förordning ställs på högre utbildning, är följande:

- Lärarkompetens och kompetensutveckling
- Utbildningens mål, innehåll och organisation
- Ämnesdjup och ämnesbredd
- Övergångsmöjligheter till forskarutbildning
- Kvalitetsarbete och utvärdering
- Studentmedverkan
- Internationellt perspektiv
- Bibliotek och informationsförsörjning
- Lokaler och utrustning
- Behörighet och antagning
- Ekonomi och styrelse
- Stabilitet och långsiktighet
- Kritisk och kreativ miljö

Kriterierna kan dock inte betraktas isolerat vart och ett för sig. Yttrandet över Uppsala universitets förutsättningar att ge barnmorskeutbildning grundar sig därför på en sammanfattande bedömning utifrån dessa kriterier.

Beskrivning av den planerade barnmorskeutbildningen

Följande avsnitt är en beskrivning av planerna för barnmorskeutbildningen vid Uppsala universitet. Texten baseras på ansökan inklusive kompletteringar samt den information som framkom vid platsbesöket.

Organisation och ekonomi

Vetenskapsområdet för medicin och farmaci vid Uppsala universitet leds av en fakultetsnämnd med ansvar för grundutbildningen inom området. Nämnden har för utbildningar inom den medicinska fakulteten inrättat en grundutbildningskommitté med sju olika programkommittéer. Grundutbildningskommittén har ansvar för programövergripande frågor, bland annat att besluta om utbildningsplaner.

Barnmorskeutbildningen kommer organisatoriskt att tillhöra programkommittén för specialistsjuksköterskeutbildningar. Programkommittén har stor del i utbildningarnas upplägg, innehåll och kvalitet och lägger ut utbildningsuppdrag på institutionerna. Programkommittén fastställer också kursplaner. Ledamöterna i programkommittén är lärare inom de olika specialistutbildningarna, studenter samt representanter från den kliniska utbildningen.

Merparten av utbildningen kommer att bedrivas inom den medicinska fakulteten vid institutionen för kvinnors och barns hälsa och institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap. Ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad är huvudämnet inom utbildningsprogrammet och en samordning sker med den kliniska utbildningen där teori och praktik integreras.

Uppsala universitet avser att starta barnmorskeutbildningen vårterminen 2007. Intaget ska vara 25 platser per år. Fullt utbyggt (från och med 2008) kommer det att finnas 37,5 helårstuderande (HST). Då beräknas barnmorskeutbildningen ha en budget om ca 2,7 miljoner kronor per år. Pengarna ska finansiera hela utbildningen inklusive kostnader för löner, lokaler och praktik. I uppbyggnadsskedet kan extra resurser komma att skjutas till. Målet är dock att alla utbildningar vid medicinska fakulteten ska vara självbärande.

Under den återstående delen av planeringsfasen fram till årsskiftet kommer en projektledare att arbeta halvtid, från hösten 2006 troligen heltid, med att förbereda utbildningen.

Lärarkompetens och kompetensutveckling

Generellt finns många personer med hög kompetens inom vård-/medicinområdet vid Uppsala universitet. Bland annat finns ett tiotal disputerade barnmorskor, varav en är professor. Tillgången till akademiskt och kliniskt kompetenta lärare är alltså god och forskning bedrivs inom ämnesområdet.

Två lektorstjänster i reproduktiv hälsa kommer att utannonseras under våren 2006 under förutsättning att Uppsala universitet erhåller examinationsrätt. Tjänsterna kommer att vara så kallade kombinationstjänster med både undervisning (35 %), forskning (35 %)

och klinisk tjänstgöring (30 %). Dessa två personer kommer att vara ansvariga för barnmorskeutbildningens kurser.

Utöver de två lektoraten kommer ytterligare personer att medverka som föreläsare, handledare och ansvariga för vissa delmoment på mindre andelar (5-10 %) av sina tjänster. Dessa personer arbetar vid institutionen för kvinnors och barns hälsa eller andra institutioner vid medicinska fakulteten. Det finns också planer på att anlita personal från landstingen för vissa moment.

För den kliniska delen av utbildningen kommer barnmorskor vid förlossningskliniker och BB-avdelningar vid sjukhus i Mellansverige att anlitas. De sjukhus som Uppsala universitet planerar att skriva avtal med har redan idag erfarenhet av att handleda studenter, bland annat läkarstuderande från Uppsala och barnmorskestudenter från andra lärosäten. För de olika specialistsjuksköterskeprogrammen och läkarutbildningen finns inarbetade rutiner och kvalitetskriterier för den kliniska verksamheten som också planeras att användas för barnmorskeutbildningen.

Många av de barnmorskor som är handledare har handledarutbildning. Det finns dock inget krav på att handledare ska ha viss utbildningsnivå, till exempel kandidat- eller magisterexamen. Uppsala läns landsting och Uppsala universitet har gemensamt antagit kvalitetskriterier för handledarutbildningen och den kliniska verksamheten. Uppsala läns landsting anordnar också handledarutbildningar. Projektledaren kommer att inventera den kliniska handledarkompetensen.

Infrastruktur och informationsförsörjning

Barnmorskeutbildningen planeras att inrymmas i Rikskvinnocentrumets nuvarande lokaler på Akademiska sjukhuset. Lokalerna blir dock inte tillgängliga förrän Rikskvinnocentrum flyttar till andra lokaler under hösten 2007. En viss ombyggnad och renovering av lokalerna ska göras i samband med övertagandet. En plan finns för en temporär lösning av barnmorskeutbildningens lokalbehov under 2007.

Det finns ett kliniskt träningscentrum vid Akademiska sjukhuset där studenter från utbildningar med klinisk verksamhet kan öva olika moment. Idag finns viss grundutrustning som behövs för barnmorskeutbildningen, men kompletterande utrustning kommer att köpas in om barnmorskeutbildningen startar.

Det finns två bibliotek med ansvar för informationsförsörjningen inom klinisk medicin och vårdområdet: Medicinska biblioteket i Akademiska sjukhuset och Vårdbiblioteket vid institutionen för vårdvetenskap. Båda biblioteken ger service till forskare, studenter och personal vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset. För barnmorskeutbildningens del kommer framför allt Medicinska biblioteket nyttjas eftersom det ligger i anslutning till utbildningslokalerna. Förutom god tillgång till litteratur finns i Medicinska biblioteket även läse- och datorsal. Det finns också samlingsrum med kaffeautomat och mikrovågsugn.

Utbildningens upplägg och innehåll

För att vara behörig sökande till barnmorskeutbildningen i Uppsala krävs legitimation som sjuksköterska med kandidatexamen i vårdvetenskap. Dessutom krävs yrkesverksamhet motsvarande minst ett års heltidstjänstgöring inom slutna somatisk vård.

Utbildningsplan och kursplaner

Studierna bedrivs på heltid under tre terminer (60 poäng). Kurserna i programmet ges inom vårdvetenskap och medicinsk vetenskap. Den kliniska utbildningen är placerad i ämnet vårdvetenskap. Utbildningen kommer att leda till förskrivningsrätt.

Kurserna är placerade på C- nivå (totalt 25 poäng) och D-nivå (totalt 35 poäng). All klinisk utbildning är placerad på D-nivå. Kliniska och teoretiska kurser varvas under utbildningen. Ett fördjupningsarbete om fem poäng kan bytas ut mot andra valbara kurser.

Kursplaner inklusive litteraturlistor finns för samtliga kurser. För befintliga utbildningar inom ämnet vårdvetenskap finns utöver kursplaner även studiehandledningar. Sådana har ännu inte utarbetats för barnmorskeutbildningen.

Uppsala universitet har tagit fram instruktioner för hur kursplaner med studiemål ska formuleras enligt Bologna-processens riktlinjer. Arbetet med att revidera kursplanerna för barnmorskeutbildningen beräknas börja senare detta år under förutsättning att examensrätt erhålls.

Klinisk utbildning

Preliminära överenskommelser om praktikplatser finns per e-post med sjukhusen i Hudiksvall, Karlskoga, Karlstad, Nyköping, Uppsala och Örebro. Formella avtal kommer att skrivas om examensrätt erhålls. Konkurrensen om kliniska utbildningsplatser med andra utbildningar, främst läkarutbildningen, är en fråga som diskuterats internt under lång tid. Idag finns det en lösning som alla parter accepterar och som ger tillräckligt antal utbildningsplatser för både läkar- och barnmorskestudenter.

De studenter som måste göra den kliniska delen på annan ort får boende betalt och bidrag till resor.

Undervisningsformer och examination

Det pågår ett utvecklingsarbete för att lägga om läkarutbildningen till att bli mer problembaserad. Tanken är att också undervisningen på barnmorskeutbildningen ska bygga på ett mer aktivt kunskapssökande med inslag av problembaserat lärande och case-metodik. Vissa moment och delar av kurser kommer att kunna samläsas med andra studenter, till exempel från läkarutbildningen.

Examination av teoretiska och kliniska moment kommer att ske såväl i grupp som enskilt och genom projektarbeten, rapporter och seminarier. Det framgår inte av ansökningshandlingarna vem som kommer att vara ansvarig för examinationen.

Internationalisering

Internationalisering kommer att behandlas i kurserna. Utbytesprogram för studier utomlands kan anordnas inom ramen för utbildningen.

Studenter vid barnmorskeutbildningen kommer att kunna välja kurser vid enheten International Maternal and Child Health (IMCH). IMCH bedriver både forskning och undervisning inom området med fokus på frågor som rör utvecklingsländer. I utbildningsutbudet finns idag bland annat ett masterprogram i internationell hälsa och ett flertal kurser som riktar sig till sjuksköterske- och läkarstuderande från både Sverige och andra länder.

Kvalitetsarbete, utvärdering och studentmedverkan

Uppsala universitet bedriver kvalitetsarbete på samtliga nivåer i organisationen. Till exempel finns ett centralt handlingsprogram för kvalitetsutveckling inom fakulteter, institutioner och andra enheter. För den kliniska utbildningen har Uppsala universitet och Landstinget i Uppsala län upprättat ett avtal med kvalitetskriterier som bland annat reglerar ansvarsfördelning samt arbetsuppgifter och kompetenskrav för handledare.

Kursvärderingar genomförs regelmässigt efter varje kurs i befintliga utbildningar vid den medicinska fakulteten. Ofta sker utvärderingen via ett webbaserat system. Vid platsbesöket framhölls från studenthåll att resultatet av utvärderingarna kunde redovisas oftare. På läkarutbildningen tycks dock ett väl fungerande system för återkoppling finnas.

Studenter finns representerade i grundutbildningskommittén och programkommittéerna, det vill säga de organ som har direkt påverkan på utbildningarna.

Ämnesdjup och ämnesbredd

Ämnesbredden beskrivs genom att kurserna antingen fokuserar på vårdvetenskap eller medicinsk vetenskap. Ämnesdjupet i utbildningen framkommer inte klart.

Medicinska fakulteten bedriver forskning på internationell nivå inom områden som direkt berör barnmorskeutbildningen, t.ex. reproduktiv och perinatal hälsa, obstetrik och gynekologi. Studenter vid läkar-, specialistsjuksköterske- och sjuksköterskeutbildningarna menar att forskningsanknytningen i undervisningen är tydlig.

Bedömning

Utbildningens innehåll, struktur och mål

Den planerade barnmorskeutbildningen kommer att ingå i en väl etablerad organisation. Det finns kompetens och erfarenhet av att anordna ett flertal andra specialistsjuksköterskeutbildningar.

Uppsala universitet har utarbetat en utbildningsplan för den nya barnmorskeutbildningen och kursplaner för samtliga ingående kurser. Vid platsbesöket framkom dock att planerna ännu inte förankrats fullt ut hos de personer som ska medverka i utbildningen. Dokumenten är också i dagsläget något oklara, målbeskrivningarna behöver göras tydligare och för några kurser är målen identiskt formulerade. Viss kurslitteratur bör också uppdateras. Förutom att kompetensen på de ansvariga för examinationen av kurserna måste framgå, bör det också vara tydligt både i utbildningsplaner och i kursplaner hur examinationer ska genomföras i såväl teoretiska som kliniska kurser.

Uppsala universitet ligger långt fram i arbetet med att omarbeta och anpassa utbildnings- och kursplaner till den nya examensordningsordning som träder i kraft sommaren 2007. Universitetet har redan upprättat konkreta vägledningsdokument för detta arbete och vi anser att det är en stor fördel att tillhöra en stor organisation med många likartade utbildningar i denna process.

Den pedagogiska modell man har för avsikt att tillämpa bygger på ett studerandeaktivt kunskapssökande och case-metodik. Det finns dock ingen fullständig beskrivning av den tänkta modellen och dess examinationsformer, såväl teoretiskt som kliniskt, och detta måste utvecklas vidare.

Klinisk utbildning

Ungefär hälften av barnmorskeutbildningen utgörs av kliniska kurser och det finns krav på att en barnmorskestudent ska delta vid minst 50 förlossningar. För den planerade barnmorskeutbildningen i Uppsala finns idag avsiktsförklaringar om praktikplatser med sex förlossningskliniker. Flera av dessa kliniker är dock små med relativt få och okomplicerade förlossningar. Uppsala universitet har stor erfarenhet av att ordna kliniska utbildningsplatser för studenter inom vård- och medicinområdet, men vi vill ändå betona vikten av att varje barnmorskestudent får tillräckligt antal förlossningar av olika komplexitetsgrad. Viktigt är också att ge information till studenterna om praktikplatsernas geografiska spridning redan vid ansökningstillfället. När det gäller examination av de kliniska kurserna måste problemet med att eventuellt examinera på distans beaktas.

Lärarkompetens, forskningsaktivitet och kompetensutveckling

Vi instämmer i intervjupersonernas beskrivning att det finns hög kompetens bland barnmorskorna som är knutna till Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset och att en barnmorskeutbildning skulle befrämja utvecklingen av forskningen inom reproduktiv och perinatal hälsa.

Barnmorskeutbildningen kommer att ligga på den avancerade nivån i den nya Bologna-anpassade examensstrukturen och studenterna har efter examen behörighet till forskarutbildning. Vi menar att den omfattande forskning som bedrivs inom ämnesområdet vid Uppsala universitet ger stora möjligheter till att forskningsanknyta utbildningen och att identifiera och uppmuntra intresserade studenter som vill gå vidare till forskarutbildning.

De planerade lärarresurserna bygger på två lektorstjänster med 35 procents undervisning vardera samt insatser från andra personer av mer begränsad omfattning i form av till exempel föreläsningar eller handledning. Uppsala universitet bör ha goda möjligheter att rekrytera personer med hög kompetens till lektorstjänsterna. Den lärartid som beräknats för att genomföra utbildningen har dock underskattats och vi känner oro för att det inom ramen för de två lektoraten inte kommer finnas reellt utrymme för egen forskning och kompetensutveckling. Det är därför tillfredsställande att ledningen ser positivt på möjligheten att ytterligare förstärka lärarresurserna i den planerade utbildningen.

I en yrkesutbildning är det viktigt att teoretisk och praktisk kunskap integreras. Det är också viktigt att säkerställa forskningsanknytning även i den kliniska utbildningen. Vi anser därför att ett kvalitetskriterium för den kliniska utbildningen på sikt borde vara att de kliniska handledarna har minst magisterkompetens. Det är önskvärt att handledare på olika sätt ges möjlighet att höja sin akademiska kompetens.

Studentperspektivet

Som ett led i kvalitetssäkringen är det viktigt att beakta studentperspektivet. I synnerhet i uppbyggnadsskedet av en utbildning är det viktigt att studenter aktivt involveras i processen. Vi anser det därför angeläget att barnmorskestudenter finns representerade i kommittén för specialistsjuksköterskutbildningarna. För att tillgodose studentperspektivet på utbildningen ser vi också möjligheten att konsultera barnmorskestudenter från andra lärosäten som redan idag gör sin kliniska utbildning i Uppsala eller vid någon av de andra kliniker som kommer att ta emot barnmorskestudenter från Uppsala.

Ekonomi och organisation

Barnmorskeutbildningen är med sitt stora kliniska inslag en kostsam utbildning. Den medicinska fakultetens krav på att alla utbildningar ska vara ekonomiskt självbärande innebär att prestationsgraden måste vara mycket hög. Det faktum att barnmorskeutbildningen kommer att ingå i en större organisation borde dock borga för att det finns medel att skjuta till vid behov. Vi noterade också med tillfredsställelse lärosätesföreträdarnas positiva hållning till att initialt bidra med ytterligare resurser för att bygga upp utbildningen.

Vision och profil

Det framkom vid intervjuerna med representanter för den planerade barnmorskeutbildningen att man ännu inte diskuterat en gemensam vision för utbildningen. Det finns i dagsläget inte heller något beslut om att den planerade barnmorskeutbildningen ska ha en särskild profil eller inriktning. Enligt gruppens mening finns det dock goda möjlighe-

ter att skapa attraktiva inriktningar i Uppsala. Enheten International Maternal and Child Health (IMCH) vid institutionen för kvinnors och barns hälsa bedriver både forskning och undervisning inom reproduktiv och perinatal hälsa med fokus på frågor som rör utvecklingsländer. I utbildningsutbudet finns bland annat ett masterprogram i internationell hälsa och ett flertal kurser som riktar sig till sjuksköterske-, barnmorske- och läkarstuderande från både Sverige och andra länder. En annan profileringsmöjlighet som gruppen vill framhålla är att fördjupa samarbetet med Rikskvinnocentrum vid Akademiska sjukhuset. Vi anser att det är lovande att ansvariga för barnmorskeutbildningen avser att involvera Rikskvinnocentrum samt att man kontaktat IMCH, vilket kan stärka det internationella utbytet i det planerade barnmorskeprogrammet.

Sammanfattande bedömning

Vi anser att Uppsala universitet uppfyller alla nödvändiga förutsättningar för att ge en barnmorskeutbildning av hög kvalitet. Det finns lärare med hög kompetens, möjligheterna till forskningsanknytning är goda, infrastrukturen är bra och det finns lång erfarenhet från andra utbildningar inom vård- och medicinområdet. Detta borgar för stabilitet och långsiktighet i utbildningen. Planeringsprocessen är dock inte slutförd och det återstår ett intensivt förberedelsearbete innan den nya barnmorskeutbildningen startar. Vi menar att den nyligen tillsatta projektledartjänsten utgör en garanti för att detta arbete nu ges högsta prioritet och att de oklarheter som vi påpekat kommer att redas ut i tid inför utbildningens start.

Sammanfattningsvis rekommenderar vi att Uppsala universitet ges rätten att utfärda barnmorskeexamen.

För bedömargruppen

Umeå i maj 2006

Monica Jonsson, ordförande